

דבריה של מתכנתת דלית זילבר, מנכ"לית מינהל התכנון – זוכת פרס יקיר.ת התקנון לשנת 2022

מדינת ישראל תתמודד במהלך עשרים השנים הבאות עם שינויים חברתיים, סביבתיים וכלכליים משמעותיים, על רקע שני תהליכים וודאיים הניכרים כבר עתה: האחד, הכפלה צפויה של היקף האוכלוסייה; והשני, התעצמות שינויי האקלים והחרפת השלכותיהם. ההתמודדות עם האתגרים העתידיים מחייבת הסתכלות ארוכת טווח, במבט צופה פני עתיד, המתבססת על שיקולים רחבים ולא מתוך ראייה צרה ומשברית.

שאלת המענה התכנוני לגידול באוכלוסייה, לצד התעצמות שינויי האקלים, באה לידי ביטוי בכל קצוות הקשת התכנונית והינה בלב העשייה של מינהל התכנון. כך העיסוק בהתחדשות המרקם העירוני הקיים, עיבוי וציפוף שלו, שמירה על הפתוח מול הפיתוח, התווית תשתיות תחבורתיות והנדסיות מתאימות, ייעול השימוש בקרקע, הטמעת שיקולים אקלימיים וסביבתיים בתכנון, קידום והגדלת ייצור חשמל באנרגיות מתחדשות, ועוד.

במהלך כהונתי כמנכ"לית מינהל התכנון התמקדנו בהיבטים תכנוניים איכותניים של ציפוף המרחב העירוני ובהתוויית עקרונות לחיזוק העירוניות, ולתכנון מושכל של מערך התשתיות, התחבורה והאנרגיה. זאת תוך, ייעול עבודת מוסדות התכנון וקיצור לוחות הזמנים. תכנון ובנייה מטבעם מייצרים מידע רב ולכן פעלתי רבות להנגשת מידע עשיר ומגוון, לציבור הרחב, באמצעים שונים וזאת לטובת הגברת השיח התכנוני, השקיפות, ושיפור איכות התכנון.

בין המהלכים אותם קידמתי:

- **התכנית האסטרטגית לשנת 2040**, על פרקיה השונים – דיור, תשתיות ותחבורה, תעסוקה ושטחים פתוחים. תוכנית הדגל של מינהל התכנון, המהווה מטריית-על הממסגרת ומכווניה את כלל פעילויות התכנון. פעלתי לקידומה מתוך הבנה כי תכנון ארוך טווח ומושכל הוא הבסיס לפיתוח יעיל ומקיים אליו אנו מחויבים בבואנו לספק מענה איכותי, מגוון ומותאם לצרכי האוכלוסייה בעשורים הקרובים. כמו כן, פורסמה אפליקציה המנגישה את תשריט התוכנית לציבור.
 - **שינוי 4 בהוראות תמ"א 35 בנושא צפיפויות המגורים** – עדכון הוראות וערכי הצפיפות באופן שיוביל לייעול וארגון מחדש של המרחב העירוני.
 - **ביטול ההקלות הכמותיות** במסגרת חוק ההסדרים (2021) וקידום פרויקט תכנון חושב רישוי.
 - **אישור תמ"א 1- תכנית מתאר ארצית אחודה** שעיקרה איחוד ופישוט תוכניות המתאר השונות במטרה להקל ולייעל את הליך התכנון הנגזר מכוחן. בתמ"א 1 **חופי הים קיבלו מעמד מיוחד** ונקבע כי חוף הים הינו "נחלת הכלל" - המרחב הציבורי הרחב, הרציף והנגיש ביותר להנאת כלל-הציבור במדינת ישראל ועבור הדורות הבאים.
 - **הומלצה לאישור הממשלה תמ"א 42- תוכנית מתאר ארצית משולבת לתחבורה יבשתית**, התכנית מניחה את התשתיות התכנוניות ארוכת הטווח, שמכוחה ניתן יהיה לקדם תכנון מפורט של פרויקטים תחבורתיים ארציים בישראל. ופורסם **מדריך לתכנון מוטה תחבורה ציבורית הכולל 12 עקרונות** לתכנון מוטה תחבורה ציבורית ותנועה בת קיימא.
 - קידום ואישור תוכניות **לקווי המטרו- פרויקט התשתית הגדול ביותר במדינת ישראל**.
 - **קידום תמ"א 70- תוכנית מתאר ארצית לפיתוח מרחב תחנות המטרו** במטרופולין ת"א.
 - קידום תוכניות לקווי הרכבת הקלה והרכבת הכבדה.
 - **אשורה תמ"א 41- תוכנית מתאר ארצית לתשתיות משק האנרגיה** - מאגדת את כל תוכניות המתאר הארציות העוסקות בגז טבעי, חשמל ודלקים לתכנית אחת, ומעגנת את מדיניות התכנון הארצית בתחומי תשתיות האנרגיה.
 - **אישור תמ"א 1/10 - תיקון סעיף ההיתרים למתקנים פוטו וולטאיים (תמ"א 2/10/ד/10)** באופן המרחיב משמעותית את האפשרויות **להקמת מתקנים פוטו וולטאיים בדו שימוש** לסוגיו ובכך מפחית את הקמתם בשטחים פתוחים.
 - פיתוח ופרסום אפליקציית מעקב לתוכניות למתקנים פוטו וולטאיים קרקעיים.
 - **קידום תמ"א 49- תכנית מתאר ארצית למוסדות הבריאות** המיועדת לתכנן את תשתיות הבריאות לעשורים הקרובים.
- בהתאם לצורך הגלובלי והמקומי להיערך לשינויי אקלים ולפעול להפחתת פליטות גזי חממה, מקדם מינהל התכנון קווי פעולה להטמעת שיקולי אקלים וסביבה בתכנון. ביניהם:

- פרסום מדריך ארצי לצל עצים במרחב הבנוי.
- אישור תקנות הצללה.
- אישור תקנות בנייה ירוקה.
- פרסום מדיניות וקידום תוכנית מתאר ארצית לניהול נגר.

כמו כן,

- פרסמנו מדריך לבחינה וקידום של תוכניות להתחדשות עירונית אשר מתייחס לשלושה היבטים מהותיים לתכניות התחדשות - היבט תכנוני / אדריכלי, היבט חברתי והיבט כלכלי. **הכנת מסמכי מדיניות, תוכניות אב ותוכניות אסטרטגיות להתחדשות עירונית.**
- פורסם מסמך מדיניות למרחב הימי של ישראל - ים תיכון, המתווה קווי מדיניות בשורה ארוכה של תחומים, במטרה להסדיר את המרחב הימי באופן מושכל, יעיל ומקיים. ופרסום אטלס המרחב הימי.
- מסמך מדיניות לרצועת החוף אילת - הנועד להציע מתווה תכנוני שינחה את יוזמות התכנון השונות ברצועת החוף של אילת מתוך ראייה תכנונית כוללת ומושכלת למרחב.
- וקמנו את סטודיו IPLAN, אשר עוסק בבחינת תהליכים לשיפור איכות התכנון בראיה אסטרטגית: קידום מחקרים רחביים, גיבוש כלי עבודה, כתיבת תדריכים והנחיות, גיבוש הצעות ורעיונות לקידום תקינה וחקיקה. במסגרת עבודת הסטודיו פורסם נייר עבודה בנושא **יחידת המגורים בשגרה ובחירום** אשר בחן את השפעת נגיף הקורונה על סוגיות תכנוניות בקנה-המידה של הדירה ובניין המגורים. כמו כן, נבחנת סוגיית תמהיל גדלי הדירות בראיה מערכתית ומתכללת.

במסגרת הפעולות להנגשת המידע התכנוני לציבור -

- הנחתי על שינוי מהותי בפורמט הודעות התכנון והבנייה, כך שיהיה ברור, קריא ונגיש לציבור הרחב. במסגרת זו ההודעה תכלול בין היתר - מפה להתמצאות מרחבית, וקוד לסריקה המפנה להודעה מקוונת.
- הוקם ערוץ יוטיוב המציג סרטונים בנושא תכנון ובנייה לצד **שידור דינמי של מוסדות התכנון השונים.**
- פותח שרות המאפשר לכל אזרח לצפות במידע התכנוני הסמוך למקום מגוריו באזור האישי.
- פורסמה מערכת יקווים כחולים - מערכת לצפייה בתוכניות מקוונות, עדכוני סטטוס, וקבלת תמונת מצב עכשווית ועתידית.
- מתחילת כהונתי בשנת 2017 ועד היום אושרו למעלה מ 650,000 יחידות דיור, מתוכן כ-180,000 יחידות דיור בהתחדשות עירונית, וכ-185,000 יחידות דיור בחברה הערבית, הדרוזית והצ'רקסית.
- במקביל ובהתאם למדיניות עליה הכרזתי, הורחבו שטחי שמורות הטבע (ובפעם הראשונה גם שמורות הטבע הימיות) והגנים הלאומיים באופן משמעותי, מעל 65 אתרים הכוללים כ- 700,000 דונם הוכרו כשמורות טבע וגנים לאומיים. כאשר בשנת 2019 הוכרו יותר שטחי שמורות טבע וגנים לאומיים מבכל שנה אחרת מאז 1964.

אנו ניצבים בפיתחה של תקופה בה תידרש הקצאת תקציבים משמעותיים לקידום וביצוע תשתיות על חיוניות. מוסדות התכנון אישרו כאמור מאות אלפי יחידות דיור, בעבודה מאומצת, מנוהלת ומתוכננת של מינהל התכנון, ובשנים הבאות, ימשיכו לעמוד במיכסות לאישור יחידות דיור בהתאם ליעדי התוכנית האסטרטגית. בשלב זה, הבעיה האקוטית אינה בתכנון, אלא בביצוע. אנו נמצאים בעיצומו של משבר ביצועי ברמת התשתיות - מתחבורה ואנרגיה ועד לכיתות לימוד. ברור לכל כי לא ניתן לבנות ולאכלס שכונות ללא המענה התשתיתי הנדרש - ביוב, מים, חשמל וכמובן תחבורה ציבורית.

תידרש השקעת תקציבים בהתחדשות העירונית כולל ליווי וסיוע לרשויות המקומיות תוך שימת לב מיוחדת לאזורי הפריפריה, בהקמת שירותי הציבור הנדרשים ובהתאמת תבנית העיר המתחדשת והנערכת להכפלת האוכלוסייה. כל אלה מחייבים תכנון מושכל, יעיל ואיכותי - מינהל התכנון עסק בכך בשנים האחרונות ויידרש להמשך עבודה בראייה כוללת ואחראית גם בשנים הבאות.

במשך כל השנים בהן זכיתי לשמש בתפקידים שונים בעולם התכנון, **עצמאותם של מוסדות התכנון ושיקול הדעת של חברי מוסדות התכנון היו נר לרגלי**. מוסדות התכנון הארציים והמחוזיים הינם גופים המורכבים מנציגים המייצגים אינטרסים שונים ומגוונים. בפני מוסדות תכנון אלה ניצבים אתגרים קשים ומורכבים. על חברי מוסדות התכנון לקבל, לא פעם, החלטות קשות אשר מטביעות חותם על המרחב הציבורי ולפתחם מוטלת החובה והאחריות לקבל החלטות על סמך שיקולים תכנוניים ומקצועיים, תוך איזון ושקלול בין מכלול האינטרסים המונחים בפניהם.

הצגת כל המידע בפני מוסד התכנון וקימו של שיח מעמיק ומקצועי הם הערובה לכך שהחלטות שתתקבלנה על ידי מוסדות התכנון יהיו מאוזנות ושקולות ויתנו ביטוי מיטבי למורכבותם של האינטרסים הנוגעים בעניין. עצמאות זו היא שהופכת את ההליך התכנוני להליך מקצועי ושקוף, היא שמביאה לכך שהחלטות מוסדות התכנון יהיו שוויוניות ועקביות, היא שמביאה לתוצר התכנוני המיטבי ולאמון הציבור בתוצר זה. **ועל חשיבותם של כל אלה אין צורך להכביר במילים.**

ואני תקווה כי עצמאות מוסדות התכנון תמשיך ותהיה עמוד הענן אשר ילך לפני כל מי שיוביל את עולם התכנון בעתיד. עצמאות זו היא חובתנו לציבור אותו אנו משרתים ובלעדיה אנו נחטא לתפקידנו כמשרתי ציבור.

ובנימה אישית יותר - לאורך כל הקריירה המקצועית שלי, מתפקידי הראשון בה, ועד הנוכחי כמנכ"לית מינהל התכנון, האינטרס הציבורי והדאגה לאדם ולדורות הבאים התוו את דרכי. התפקיד הציבורי נותן בידיך את הזכות והכבוד לקדם עשייה עבור ובשם הציבור הרחב - אותו ציבור שקולו לא נשמע ולא תמיד יש מי שיגן על רווחתו. כאשר מקצוע, דאגתי תמיד לצקת תוכן איכותי ורלוונטי לתפקיד ולהקפיד על האיכות והמקצועיות באופן שיתרום לשיפור איכות החיים של הציבור. כמתכנת ערים, אני רואה כיצד החיים של כולנו מושפעים מכל החלטה תכנונית שמתקבלת – לטוב ולרע.

אני תקווה שמדיניות התכנון המתמקדת בשילוב שבין האדם, איכות התכנון וקיימות הפיתוח, כחלק מחשיבה ארוכת טווח ולמען הדורות הבאים, תמשיך להתוות את דרכם של מקבלי החלטות.

אני נרגשת ומודה על ההכרה שאני מקבלת, ועל זכייתי באות 'יקירת התכנון'.

ובהזדמנות זאת, אני מבקשת להודות לעובדי מינהל התכנון אשר מפגינים אחריות, מסירות, ומקצועיות. עשייתכם הענפה והמגוונת מהווה אבן דרך במיצוב מינהל התכנון כארגון יוזם, חדשני ומוביל.

אשר אני גאה לעמוד בראשו .